

آیین نامه ساماندهی عشایر

ماده ۱- در این آیین نامه اطلاعات زیر در معانی مشروح مربوط به کار می روند:

الف) عشایر کوچنده : به مردمی گفته می شود که حداقل سه ویژگی زیر را داشته باشند :

۱- ساخت اجتماعی قبیله ای

۲- اتکای معاش به مداری

۳- شیوه زندگی شبانی مبتنی بر کوچ

ب) ییلاق یا سردسیر : محدوده زیست و قلمرو جغرافیایی که عشایر، تمام با قسمتی از فصول بهار و تابستان را در آن می گذرانند.

پ) قشلاق یا گرمسیر : محدوده زیست قلمرو جغرافیایی که عشایر، یا قسمتی از فصول پاییز و زمستان را در آن می گذرانند .

ت) میانبند : به گذرگاه ها و اطرافگاه های موقت در مسیر کوچ بین ییلاق و قشلاق می گردد.

ث) کوچ عشایری : عبارت است از حرکت خانوارهای عشایری از نقطه ای به نقطه دیگر با هدف استفاده از مراتع برای چرای دام که با همه اعضای خانوار، باروبنه، سرپناه قابل حمل و همراه با ایل ، طایفه یا رده هایی از آن انجام می گردد . کوتاه یا بلند بودن مسیر کوچ تغییری در مفهوم کوچ نمی دهد.

ج) مسیر کوچ : به خط سیر کوچ حداقل کوچکترین رده ایلی از ییلاق به قشلاق و بالعکس اطلاق می گردد.

چ) زیست بوم عشایری : محدوده ای از سرزمین و قلمرو رده های ایلی که علی الاصول شامل ییلاق ، قشلاق و مسیر بین این دو باشد

ح) کانون اسکان عشایری : به محدوده ای از زیست بوم اطلاق می گردد که بر اساس نتایج مطالعات سازمان امور عشایر دارای منابع ، امکانات و استعدادهای لازم برای ایجاد اشتغال و اسکان عشایر باشد .

این کانون به عنوان یکی از واحد های برنامه ریزی برای ساماندهی عشایر به دو نوع شامل کانون توسعه هدایتی (برنامه ریزی شده) و کانون های توسعه اسکان خود جوش تقسیم می شوند.

خ) سامان عرفی عشایر: سامان عرفی به محدوده ای از اراضی مرتعی اطلاق می شود که از گذشته مورد بهره برداری تعداد مشخصی از خانوارهای عشایری قرا گرفته و عرفاً دارای حق بهره برداری از آن می باشند.

د) سامانه عشایری: به محدوده ای که در برگیرنده چند سامان عرفی باشد گفته می شود. گنجایش مطلوب هر سامانه حدود ۵۰ خانوار و حداقل آن در شرایط استثنایی ۲۰ خانوار می باشد که این ظرفیت، امکان برنامه ریزی سامانه را همانند برنامه ریزی در واحد جغرافیایی مثل حوزه آبریز و واحد های تقسیمات سیاسی مثل روستا مهیا می کند.

ذ) حداقل خدمات مورد نیاز عشایر: مجموعه ای از امکانات، ابزار و وسایل، فعالیت های عمرانی، آموزشی، پژوهشی، بهداشتی، ترویجی و فرهنگی که توسط دستگاه های اجرایی مختلف تعریف و به جامعه عشایری ارائه می شود.

ر) خدمات ثابت: آن دسته از فعالیت ها و خدمات که در مراکز ثابت امکان انجام و ارائه دارند و اندازه، حجم، شکل، کیفیت و سایر مشخصات آنان به گونه ای نیست که بتوان خرمات را به صورت سیار ارائه نمود.

ز) خدمات سیار: به فعالیت هایی اطلاق می گردد که با مراجعه به خانوار یا محل استقرار عشایر ارائه می گردد.

ژ) آستانه برخورداری: حداقل شرایط لازم برای ارائه نوعی از خدمات.

س) آستانه دسترسی: فاصله بین محل استقرار تا نزدیکترین محل ارائه نوعی از خدمت.

ش) ساماندهی عشایر: عبارت است از ساز و کارهایی که از طریق تامین معشیت و امنیت اقتصادی و همچنین ارتقای شاخص های توسعه انسانی این جامعه - در حد میانگین جامعه روستایی کشور - که در دوبرخش حمایت از اسکان و ساماندهی کوچ صورت می گیرد.

ص) حمایت از اسکان عشایر داوطلب: عبارت است از ارائه خدمات و اقدامات برای اسکان عشایر که موجب حفظ، بهبود و توسعه فعالیت های اقتصادی و اجتماعی و خصوصاً ایجاد اشتغال (کار مولد) و احداث حداقل تاسیسات زیربنایی لازم و مسکن مناسب برای عشایر شده به گونه ای که منجر به کاهش درآمد عشایر اسکان یافته نسبت به قبل از اسکان نگردد.

ض) ساماندهی کوچ : عبارت است از ارائه خدمات حین کوچ و ایجاد زیر ساخت ها و تاسیسات لازم و مناسب در مسیر کوچ و در اطرافگاه ها به منظور تامین نیازهای عشایر و تسهیل در امر کوچ .

ط) مراتع قطب مخالف اسکان : مراتعی که در نقطه مقابل محل اسکان عشایر قرار داشته و حقوق بهره برداری آن متعلق به عشایر داوطلب اسکان است . به عنوان مثال اگر عشایری علاقه مند به اسکان در محدوده مراتع قشلاقی خود باشد ، مراتع ییلاقی ایشان به عنوان مراتع قطب مخالف اسکان تلقی می گردد.

ماده ۲- ساماندهی عشایر بر اساس راهبردهای زیر صورت خواهد گرفت :

الف) اسکان عشایر داوطلب ، برنامه ریزی و حمایت از آن .

ب) ساماندهی عشایر کوچنده .

ماده ۳ - مطالعات امکان سنجی و برنامه ریزی برای اسکان عشایر داوطلب در کانون های توسعه به صورت متمرکز (ملی) توسط وزارت جهاد کشاورزی (سازمان امور عشایر ایران) انجام خواهد شد .

تعیین نقاط مناسب برای اسکان عشایر داوطلب ، پس از کسب نظر شورای برنامه ریزی و توسعه استان (کار گروه آزمایش و محیط زیست) در کمیسیونی متشکل از نمایندگان تام الاختیار وزارتخانه های کشور ، مسکن و شهر سازی ، نیرو و جهاد کشاورزی ، سازمان حفاظت محیط زیست ، سازمان مدیریت برنامه ریزی کشور ، سازمان امور عشایر ایران و دفتر امور مناطق محروم کشور با مسولیت وزارت جهاد کشاورزی تصویب و جهت اجرا ابلاغ می گردد .

دبیرخانه کمیسیون در سازمان امور عشایر ایران خواهد بود

تبصره - مطالعات تفصیلی - اجرایی و برنامه ریزی ، توسط امور عشایر استان ها و در صورت لزوم سازمان امور عشایر ایران انجام می گیرد.

دستورالعمل های موردنیاز جهت اجرای مفاد این تبصره توسط سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور و با مشارکت دستگاه های اجرایی ذیربط تهیه و ابلاغ خواهد شد.

ماده ۴ - حمایت از عشایر داوطلب اسکان با استفاده از نتایج مطالعات انجام شده و برنامه راهبردی توسعه جامع مناطق عشایری در دو زمینه اسکان در کانون های خود جوش دارای قابلیت توسعه و کانون های هدایتی انجام می شود

ماده ۵ - کلیه دستگاه های اجرایی ذیربط موظفند در تنظیم بودجه سنواتی و تدوین اهداف کمی برنامه کوتاه مدت و میان مدت با اختصاص اعتبارات متناسب با جمعیت عشایر ،نسبت به انجام وظایف مربوط به حوزه مسئولیت خود در قبال مناطق عشایری اقدام نمایند . مسئولیت نظارت بر حسن اجرای این امر به عهده سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور می باشد.

ماده ۶ - سازمان امور عشایر ایران موظف است به طور سالانه فهرست مراکز جمعیتی عشایر اسکان یافته را تهیه و به وزارت کشور اعلام نماید. وزارت کشور موظف است حداکثر ظرف شش ماه پس از وصول فهرست ،نسبت به شناسایی و انطباق آن با قانون تقسیمات کشوری اقدام نماید.

ماده ۷ - تشکل های مردمی و غیر دولتی مرتبط با فعالیت های تولیدی ، اقتصادی ، اجتماعی و فرهنگی عشایر ، توانمند سازی جوامع محلی و بومی و حفاظت از محیط زیست با ارایه کمک های فنی و اعتباری در مناطق عشایری ، توسط دستگاه های اجرایی و سازمان های ذیربط مورد حمایت قرار خواهد گرفت .

ماده ۸ - وزارتخانه های جهاد کشاورزی و نیرو مکلفند به منظور تسریع در ساماندهی به اسکان عشایر داوطلب ،منظور تسریع در ساماندهی به اسکان عشایر داوطلب ،میزان متناسبی از اراضی موات و مراتع ملی تعلق به دولت در پایاب سدهای ساخته شده و یا در دست احداث را با تامین آب مورد نیاز در جهت اجرای این ایین نامه به عشایر اختصاص دهند .

ماده ۹- نرخ کارمزد تسهیلات بانکی به میزان حداقل و بخشودگی یا معافیت های مالیاتی معادل حداکثر معمول در مناطق توسعه نیافته و کمتر توسعه یافته در کانون های اسکان عشایر لحاظ خواهد شد .

ماده ۱۰- برای بازشناسی و پالایش آمار عشایر کوچنده از اشکال و انواع دیگر زندگی عشایری ،در آغاز برنامه چهارم توسعه مرکز آمار ایران ، آمارگیری یا سرشماری بازشناسی عشایر را انجام دهد . اعتبار مورد نیاز برای انجام سرشماری را سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور تامین و تخصیص خواهد داد.

ماده ۱۱- ساماندهی عشایر کوچنده شامل ساماندهی کوچ ، ایجاد اشتغال پایدار ، ارتقای شاخص های برخورداری و خدمات عمرانی و زیربنایی می باشد .

تبصره ۱- ساماندهی کوچ شامل تدوین و تنظیم تقویم کوچ ، نظارت بر نحوه چرای دام ، تامین آب شرب ، خدمات

آموزشی، فرهنگی و بهداشتی - درمانی، خدمات دامپزشکی، کمک به تامین علوفه، حفظ امنیت در استقرار گاه های ییلاقی و قشلاقی، ایله‌ها و مسیرهای کوچ، مرمت و نگهداری ایله‌ها، ایجاد تاسیسات لازم برای ارائه خدمات حین کوچ و تجهیز مسیر های کوچ می باشد.

تبصره ۲- ایجاد اشتغال پایدار برای عشایر کوچنده شامل:

(۱) شناسایی اراضی موات و مراتع مستعد تغییر کاربری در عرصه سامان های عرفی و قلمرو عشایر به منظور واگذاری قطعی به عشایر جهت اجرای طرح های مرتع داری، تولیدی و تامین تسهیلات بانکی مورد نیاز.

(۲) آموزش، ترویج و تامین تسهیلات بانکی مورد نیاز مربوط به نحوه احیاء اصلاح و بهره برداری از مراتع، زراعت، باغبانی و روش های نوین دامپروری و پرورار بندی، توسعه بیمه دام عشایر و خدمات بهداشت دام و دامپزشکی و تعاونی های عشایری و سایر تشکل های غیر دولتی عشایری برای اجرای مفاد تبصره در اولویت خواهد بود.

(۳) اجرای طرح های تجهیز آب و خاک و حمایت از اجرای طرح های توسعه زراعت، باغداری و سایر فعالیت ها (پرورش ماهی، کشت و فرآوری گیاهان دارویی و صنایع دستی) جهت تنوع بخشی به اقتصاد عشایر.

(۴) اجرای طرح های جامع گردشگری طبیعی به عنوان اشتغال پایدار.

تبصره ۳ - به منظور ارتقای شاخص های توسعه انسانی در جامعه عشایر کوچنده، اقدامات زیر صورت می گیرد:

(۱) ارتقای شاخص برخورداری از آموزش رسمی با ایجاد و توسعه آموزشگاه ها به صورت ثابت و سیار و نیمه سیار در دوره های تحصیلی مورد نیاز و ایجاد توسعه آموزشگاه های شبانه روزی در مراکز جمعیتی عشایر و نیز ایجاد ساختار تشکیلاتی و فناوری متناسب برای آموزش های نیمه حضوری و از راه دور.

(۲) ارتقای دانش فنی و مهارت ها در جامعه عشایری از طریق ارائه آموزش های فنی - حرفه ای، صنایع مرتبط با بخش کشاورزی و ایجاد تاسیسات و تجهیز مراکز آموزش و ترویج در مناطق عشایری.

(۳) ارتقای شاخص های بهداشتی از طریق آموزش و ترویج، توسعه خدمات بهداشتی - درمانی، بیمه و خدمات اجتماعی در مناطق ییلاقی، قشلاقی و مسیر کوچ.

(۴) تامین کالاهای اساسی، نهاده های تولیدی مورد نیاز عشایر در محل استقرارشان در ییلاق و قشلاق.

(۵) تامین سوخت مورد نیاز عشایر در محدوده دسترسی مناسب نسبت به محل استقرار آنان.

۶) احداث ، تکمیل ، نگهداری و مرمت ایله‌ها‌های عشایری .

۷) ایجاد مراکز آموزشی ، بهداشتی - درمانی ، فرهنگی ، پست و مخابرات ، پاسگاه نیروی انتظامی و پایگاه بسیج عشایری در محدوده استقرار بیلاقی و قشلاقی عشایر .

ماده ۱۲ - هماهنگی بین استان های ذیربط در استان های عشایری برای اجرای برنامه ساماندهی ، رعایت اولویت بندی و زمانبندی اقدامات و نیز بهبود و استمرار خدمات رسانی به عشایر به عهده استانداران استان های ذیربط می باشد .

ماده ۱۳ - شورای برنامه ریزی و توسعه استان مکلف است بخشی از اعتبارات دستگاه های اجرایی ذیربط را حداقل به تناسب جمعیت و نیاز های جامعه عشایری استان به ارایه خدمات و اجرای طرح های عمرانی مورد نیاز عشایر اختصاص دهد .

ماده ۱۴ - اصلاح ، بهبود و تقویت تشکیلات سازمان امور عشایر ایران ، متناسب با اساسنامه ، ویژگی های خاص جامعه عشایری و قطب های کوچ و استقرار عشایر ، به منظور اجرای تکالیف ، وظایف و مسئولیت های قانونی این سازمان در ساماندهی عشایر برای افزایش اثر بخشی فعالیت ها و ارتقای شاخص های توسعه در جامعه عشایری .

تبره - وزارت جهاد کشاورزی نسبت به بررسی و اصلاح ساختار سازمان امور عشایر اقدام نموده و پیشنهاد های لازم را به سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور ارایه می نماید .

ماده ۱۵ - با توجه به محرومیت مضاعف مناطق عشایری ، تخصیص یارانه های مناسب ، استفاده از اعتبارات مربوط به مناطق کمتر توسعه یافته و ردیف های خاص - علاوه بر اعتبارات ملی و استانی دستگاه ها - برای اجرای برنامه ساماندهی عشایر اولویت دارد .

ماده ۱۶ - هماهنگی به منظور نیاز سنجی و انجام وظایف مندرج در جدول پیوست این آیین نامه (برنامه ای و سنواتی) توسط دستگاه های ذیربط در مناطق عشایری به عهده وزارت جهاد کشاورزی (سازمان امور عشایر ایران) می باشد .

ماده ۱۷ - دستگاه های اجرایی ذیربط موظف هستند گزارش عملکرد خود را به طور سالانه تهیه و به شورای عالی عشایر منعکس نمایند ((دبیرخانه شورای عالی عشایر)) - مستقر در سازمان امور عشایر -

وظیفه پیگیری تهیه گزارش ها را به عهده دارد.

ماده ۱۸ - این آیین نامه از تاریخ ابلاغ لازم الاجرا خواهد بود.